



AVRUPA TÜRKLERİ: KURUMSAL VE KÜLTÜREL BELLEK

Avrupa ülkelerinde yerleşik hayata geçen Türklerin öz kurum ve kuruluşlarını oluşturmaları göç tarihinden hemen hemen on yıl sonra başlar. İlk on yıl küçük gruplar halinde organize olursa da kurumların 1970'li yılların başında hayata geçirildiği gözlemlenir.

Musa Serdar Çelebi-Veyis Güngör

Başlangıçta daha çok işçi haklarını savunan sendikal kuruluşlarla birlikte işçi haklarını gözeten dernek, vakıf, Türk Danış gibi bilgilendirici kurumlar oluşmuştur. Özellikle, Avrupa Türk göçünün önemli bir dönüm noktasını teşkil eden aile birleşiminden sonra, kurum ve kuruluşların sayısında hızla bir artış söz konusudur. Göç tarihinin üçüncü on yılına gelindiğinde ise siyasi ağırlıklı Türk kuruluşlarının arttığı, hatta o yıllardaki Türkiye siyasi çeşitliliğinin bir iz düzüşümünü Avrupa'daki Türk kurumlarında görmemiz mümkündür. Siyasi kurumlaşmayı din eksenli kuruluşların oluşması takip etmiştir. Sonraki yıllarda kurumlaşma farklılaşarak örneğin; girişimcilik, kültür ve sanat, eğitim, hemşehricilik gibi alanlarda devam etmiştir. Kültürel değerlerin yaşatılması, aktarılması, geliştirilmesi, mirasın anlatılması kuruluşların organize ettikleri faaliyetlerde görülmüştür. Kültür diplomasisini kendine misyon edinen Türk kurum ve kuruluşların sayısı bir elin parmakları kadar azdır.

"Oysa bugün Avrupa'daki Türkler'in hem statüleri hem ilişkileri çok yönlü olarak değişmiştir. Tabii ki ihtiyaçları da evrilmiştir."

Uzmanlık alanlarına göre kurumsallaşma

Avrupa Türk göçünün ikinci ve üçüncü on yılında yoğun bir şekilde oluşan Türk kuruluşları, o günün şartlarına göre hitap ettiği kitlenin hemen hemen tüm ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde şekillenmiştir. Her kuruluş çok amaçlı ve çok alanda faaliyet yapmış ve bunu gelen nesillere de aktarmıştır. Oysa bugün

Avrupa'daki Türkler'in hem statüleri hem ilişkileri çok yönlü olarak değişmiştir. Tabii ki ihtiyaçları da evrilmiştir. Yeni toplumsal sorunlar, yeni oluşumlarını da zaruret haline getirmiştir. İnsan hakları, ırkçılık ve ayırıcılık; İslamofobia, siyasi katılım, lobcilik, sivil diplomasi gibi alanlar yeni kurumsallaşma

alanları olmuştur. Avrupalı Türkler, bu alanlarda ciddi bir potansiyele sahiptirler. Aynı Türkler, uzmanlık alanlarına göre yeni bir kurumsallaşma ve bu alanlarda derinleşme gerçekleştirmeliydiler. Uzmanlıklara göre oluşacak yeni kurumsallaşmada kültür politikaları ve diplomasi geliştiren STK'lara ihtiyaç vardır.

Kültür Diplomasisi ve Partner Kurumlar

Günümüzde, kültür diplomasisinin ülkeler ve halklararası ilişkilerde ne kadar önem kazandığı tartışma kabul etmez bir gerçektir. Hele son aylarda Türkiye ile Avrupa Birliği ülkeleri arasındaki ger-

1 'Kurumsal ve Kültürel Bellek' konusunda, yurtdışında yaşayan Türk vatandaşlarının önemli bir bölümünün Avrupa ülkelerinde olması baz alınmıştır. Örneklemelerde Hollanda ve Almanya olarak sınırlandırılmıştır.

2 Musa Serdar ÇELEBİ, UKİD(Uluslararası Kalkınma ve İşbirliği Derneği) başkanı, Veyis Güngör, Hollanda Türkevi Topluluğu başkanı.



gin gelişmelere bakılırsa, kamu ve kültür diplomasisinin önemi bir defa daha görülmüş olur. Avrupa toplumuna dil, edebiyat, müzik, mutfak ürünleri, dizi ve sinema ürünleri, folklor gibi araçlar yoluyla ama mutlaka Avrupalı partner kuruluşlarla birlikte daha sağlıklı ulaşıp algıları değişebilirdi. Kültür diplomasisi faaliyetlerinde, partner kuruluşlar yanı sıra Türk kültür sanat dünyasının seçkin isimleri, hedef ülkelerin sanat dünyasındaki etkin isimleriyle iş birliği yapmaları kültür diplomasisi açısından önemliydi.

Kurumsal ve Kültürel Bellek

Avrupa'da etkin ve hedefe yönelik kültür diplomasisinin hayata geçirilmesi için, öncelikle alanda var olan amatör ve profesyonel kurum ve kuruluşların, kişilerin, ürünlerin bir envanterinin çıkartılması gerekmektedir. Bu envanter çalışması üç boyutlu olmalıdır. İlki hiç şüphesiz, Avrupalı Türkler arasındaki kültür diplomasisi aktörleri, kişi

ve kurumların aktüel ve detaylı bilgilerinin belirlenmesi ve oluşturulmasıdır. İkincisi ise, Avrupa ülkelerinde Türk kültürüyle uğraşan, Türkiye'yi seven, İslam ve Müslümanlar üzerinde çalışan Avrupalı kişi ve kurumların aktüel ve detaylı bilgileri oluşturulmalı. Üçüncüsü ise, ilk iki gruba destek verecek, birlikte çalışacak Türkiye'deki kişi ve kurumların aktüel ve detaylı bilgileri. Bu üç boyut arasında, koordineli ya da kendiliğinden oluşan iş birliği ve sinerji birliği sağlanmalı buna zemin hazırlanmalıydı. Tabii ki işin en önemli olan tarafı ise kamu ve özel girişimlerin koordineli ve birlikte çalışmalarıdır.

Hollanda Örneği

Kültür Şurasına hazırlık çerçevesinde Hollanda'daki Türk kökenli sanatçılar hakkında yapılan bir tarama sonucu karşımıza çıkan sayı ve uğraş alanları şöyledir:



Profesyonel olarak faaliyet gösteren ressam, fotoğrafçı ve heykeltıraşlar:	+25
Profesyonel olarak faaliyet gösteren müzisyenler ve kompozitörler:	+20
Profesyonel olarak faaliyet gösteren tiyatrocular, aktör ve aktristler:	+35
Profesyonel olarak faaliyet gösteren yazar ve şairler:	+25
Profesyonel olarak faaliyet gösteren diğer sanatçılar:	+15
Korolar, folklor grupları ile diğer kurumsal sanat, vakıf ve dernekleri:	+25

Sayılar takribi sayılardır. Şu ana kadar herhangi bir kurum tarafından resmi bir sayım veya kayıt yapılmamıştır. Tabii ki bu gruba, Hollanda'da etkin olan Türk kökenli STK'lar başta olmak üzere; Hollandalı sanatçılar, Türkiye ve İslam ile ilgili faaliyet yapan kişi ve kurumlar da eklenmelidir.

Geniş Tabanlı Veri Çalışması Nasıl Yapılmalıdır?

Hollanda örneğinden hareketle, tüm Avrupa ülkelerinde ayrı ayrı bir veri çalışması yapılmalıdır. Yapılacak veri tabanı çalışmasında, örneğin resmi ve sivil aktörlerin

Almanya'daki kültür ve sanat kurumları ve etkinlikleri, kişiler ve aktörler taraması yapılabilir. Örneğin Almanya'da:

-kültür ve sanat alanında çalışma yapan tüm devlet kurumları, belediyelerin kültür daireleri ve yıllık faaliyet programları,

-kültür ve sanat çalışmalarına destek veren, sponsorluk yapan tüm kuruluşlar, şirketler ve özel kişiler,

-kültür ve sanat üzerine yazan gazete yazarları, medya aktörleri ve ilgi alanları,

-Almanya'nın ve diğer ülkelerin Almanya'daki göçmenlerin sanat ve kültürel çalışma yapan vakıfları, STK'ları ve faaliyet programları,

"Türkiye'de Avrupa'ya ilgi duyan kültür diplomasisi aktörleri, Avrupa'daki Türk ve Avrupalı Türk kültür diplomasi aktörleri birlikte çalışmalılar."

-Kiliselerle bunlara bağlı çalışan STK'ların ve bunların kültür ve sanat çalışmaları,

-Alman veya Türkiye kökenli sanatçılar, edebiyatçılar, sporcular, yazarlar,

-Alman kamuoyu tarafından yakından tanınan ve takip edilen kültür ve sanat insanları,

-Aristokrat ailelerin kültür ve sanat etkinlikleri, aile içinde sanat çalışmaları ve bu alana özel ilgi duyanların,

-Tespiti yapılan kurum ve kişilerin arasında Türk İslam kültür ve sanatına özel ilgi duyanların,

-Üniversite ve İlim Dünyasında Türk kültür ve sanatı üzerine çalışma yapmış "müsbet" yazarlar, ilim adamları, oryantalistler ve araştırmacıların, vs. belirlenmesi.

Sonuç

Kültürlerin dinamik olmaları da göz önüne alındığında, Avrupa'da etkin, kapsayıcı ve sürdürülebilir bir kültür diplomasisi için, yukarıda örneklenen üç boyutlu bir envanter çalışması yapılmalıdır.

Kurumsal ve kültür belleğini oluşturacak envanter çalışmasına, öncelikle Türkiye'de başlanmalı. Ve Türkiye'deki kişi ve kurumlar, Avrupa'da icraatlar yapmaya teşvik edilmeli. Yani, Türkiye'de Avrupa'ya ilgi duyan kültür diplomasisi aktörleri, Avrupa'daki Türk ve Avrupalı Türk kültür diplomasi aktörleri birlikte çalışmalılar. Avrupa'daki Türk ve Avrupalı kültür taşıyıcıları, kişiler ve kurumlar 'sert güç' tarafından desteklenmelidir. Bu ikisi arasında -kamu ve özel girişim- iş birliği sağlanmalıdır. Hatta, kültür diplomasisi tıpkı Yunus Emre Enstitüsü, Kamu Diplomasisi örneğinde olduğu gibi kurumsal hale getirilmelidir.